

Ю. В. Масюк,

к. е. н., професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6445-806X>

В. Ю. Рудакова,

здобувач другого рівня вищої освіти за спеціальністю "Фінанси, банківська справа та страхування", Дніпровський державний аграрно-економічний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7503-3355>

DOI: 10.32702/2306-6814.2022.22.74

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ

I. Masiuk,

PhD in Economics, Professor of the Department of Finance, Banking and Insurance,

Dnipro State Agrarian and Economic University

V. Rudakova,

Applicant for higher education specialty Finance, Banking and Insurance,

Dnipro State Agrarian and Economic University

MANAGEMENT OF FINANCIAL RESOURCES OF AGRICULTURAL SECTOR ENTERPRISES

У статті досліджено сутність категорії "фінансові ресурси". Визначено, що фінанси підприємств відіграють значну роль у структурі фінансових відносин суспільства. Доведено, що фінансові ресурси сільськогосподарського підприємства є сукупністю грошових коштів у фондовій або матеріальній формі, що були призначені для виконання фінансових зобов'язань, здійснення поточних витрат і витрат на забезпечення розширеного відтворення. Фінансові ресурси генерують у собі грошові фонди, а також частину грошових коштів, що використовується підприємством у не фондовій формі.

Розглянуто структуру фінансових ресурсів, їх джерела походження та ефективно спрямування для забезпечення максимальної фінансової ефективності підприємства. Авторами досліджено чинники, що негативно впливають на ефективно використання капіталу для примноження фінансових ресурсів аграрного сектору економіки України. Надано рекомендації щодо підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами на аграрних підприємствах для забезпечення їх конкурентоспроможності. Було запропоновано пошук альтернатив примноження фінансових ресурсів для ефективного управління фінансовими потоками аграрних підприємств.

The article examines the essence of the category "financial resources". The article is devoted to the analysis of financial resources as an economic category. In modern business conditions, financial resources are of significant importance in the overall efficiency of an enterprise's activity. The agricultural sector occupies a strategic position in the economy of any state, since agriculture acts

as the main productive system that ensures uninterrupted provision of food and basic necessities to citizens. It was determined that the finances of enterprises play a significant role in the structure of financial relations of society. Reforming agriculture, its transition from a deep crisis to dynamic economic growth requires the search for new sources of financing and modern methods of managing the financial flows of agricultural enterprises in every region of Ukraine. Financial resources generate cash funds, as well as the part of cash used by the enterprise in a non-fund form. It has been proven that the financial resources of an agricultural enterprise are a set of funds in the form of stock or material, which were intended for the fulfillment of financial obligations, the implementation of current expenses and expenses for ensuring extended reproduction. The structure of financial resources, their sources of origin and effective direction to ensure the maximum financial efficiency of the enterprise are considered. The authors investigated the factors that negatively affect the effective use of capital to increase the financial resources of the agricultural sector of the Ukrainian economy. These parameters characterize the state of agricultural production and change annually depending on a number of factors, the main of which is financial support. Recommendations are given to improve the efficiency of financial resource management at agricultural enterprises to ensure their competitiveness. It was proposed to search for alternatives to increase financial resources for effective management of financial flows of agricultural enterprises. However, there is still no scientifically-theoretically and methodologically justified solution to the question of methods of forming financial flows of agricultural enterprises in the region and the mechanism of increasing the efficiency of their management.

Ключові слова: фінансові ресурси, активи, сільськогосподарське підприємство, кредитування, цінова політика, власні кошти, позичені кошти, залучені кошти.

Keywords: financial resources, assets, agricultural enterprise, lending, pricing policy, own funds, borrowed funds, borrowed funds.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Фінансування аграрного виробництва потребує великих капіталовкладень. Дана сфера є досить ризиковою та має низьку рентабельність, однак сільськогосподарське виробництво закриває одну з найважливіших потреб населення будь-якої країни у продовольстві та товарах першої необхідності. Ефективне функціонування та стабільний економічний розвиток аграрних підприємств здатні забезпечити виконання економічних, соціальних і екологічних завдань як підприємств, так і держави в цілому. Як результат, питання ефективного управління фінансовими ресурсами агропідприємств вивчалось і вивчається великою кількістю дослідників адже має дуже важливе значення.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Шляхи примноження фінансових ресурсів, питанням удосконалення механізмів управління ресурсами займалася велика кількість як вітчизняних, так і зарубіжних фахівців таких як Юнін О., Круглова О., Савельєва М., Белов Б., Гудзь О., Філімоненков О., Драйпер Н., Кісіль М., Мармуль Л., Саблук П., Ситник В.

Проте на сьогодні питання управління фінансовими ресурсами сільськогосподарського підприємства досі залишається актуальним, адже не було знайдено універсального алгоритму дій. Багато фахівців досліджували дане питання, одна універсальної відповіді ще й досі не знайдено, що дає підстави надалі шукати рішення.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

З'ясувати сутність фінансових ресурсів, важливість цільового використання коштів кожної з груп, дослідити підходи до управління фінансами на сільськогосподарських підприємствах, пошук ефективних шляхів залучення коштів у аграрне підприємство.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Фінансові ресурси є одним з ключових понять фінансів підприємства. Їхньою головною відмінністю є те, що вони завжди вимірюються у грошовому еквіваленті та мають розподільчий характер. У працях багатьох вчених можна знайти трактування поняття "фінансові ресурси".

Наприклад, згідно з матеріалом фінансово-економічного словника "фінансові ресурси — це грошові фонди, що мають цільове призначення, що були сфор-

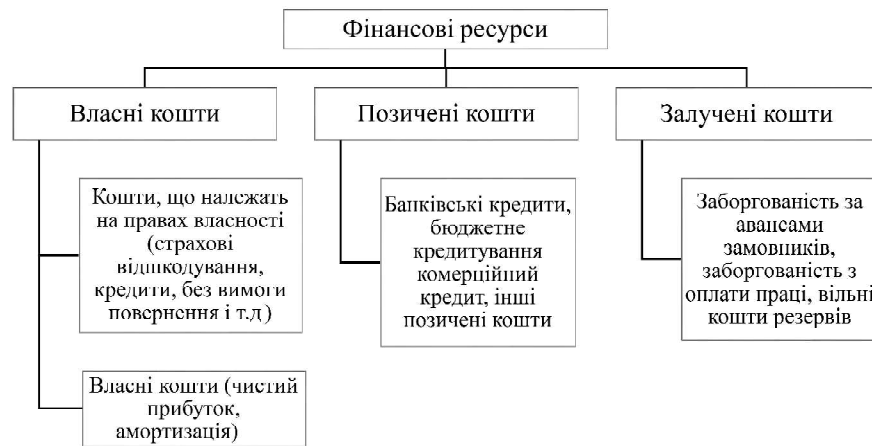

Рис. 1. Структура фінансових ресурсів аграрного підприємства

мовані в процесі розподілу та перерозподілу національного багатства, національного доходу, сукупного суспільного продукту та застосовуються у необхідних цілях, що покриває підприємство. Загальна сума фінансових ресурсів складається у кожного підприємства з таких елементів: статутний, додатковий, резервний капітал; централізовані кошти для фінансування капітальних вкладень; спеціальні фонди; фонд зносу необоротних матеріальних і нематеріальних активів; відстрочена податкова заборгованість; резерви наступних виплат і платежів; нерозподілений прибуток у господарському обігу; довготермінові й короткотермінові кредити комерційних банків; позикові кошти від реалізації власних цінних паперів; кредиторська заборгованість усіх видів, включаючи заборгованість 155 із бюджетних платежів, із відрахувань на соціальні заходи держави, на оплату праці, за виданими векселями, за одержаними авансами; інші кошти, які знаходять відображення в пасиві бухгалтерського сальдового балансу підприємства" [1, с. 154].

На думку О. Гудзь "фінансові ресурси — це об'єднання всіх високоліквідних активів, що є у розпорядженні підприємства та мають призначення для виконання фінансових зобов'язань і розширеного відтворення, пов'язуючи їх обсяг та склад із платоспроможністю підприємства" [3, с. 324].

Також існує варіація А. Філімоненкова, що "фінансові ресурси підприємства є грошовим капіталом, що був вкладений в підприємство аби отримати прибуток та дохід" [2, с. 98].

За визначенням Белова Б. "фінансові ресурси — це власні та запозичені кошти суб'єкта господарювання, що призначаються для виконання фінансових зобов'язань, здійснення витрат по розширеному відтворенню й економічному стимулюванню працівників, використовуючи їх, підприємство погашає поточні зобов'язання перед суб'єктами фінансової та кредитної системи. В процесі діяльності фінанси можуть змінювати свою форму на матеріальну та можуть використовуватися аби забезпечити певні витрати процесу відтворення для того аби отримати економічні вигоди у майбутньому" [6, с. 69].

Підсумовуючи вищевказану інформацію, ми дійшли до висновку, що фінансові ресурси — це матеріальне

вираження фінансових відносин з іншими суб'єктами господарювання, що формують грошові фонди та частину грошей, що використовується підприємством не у фондовій формі. На рисунку 1 зображено структуру фінансових ресурсів агропідприємства.

Фінансові ресурси, як і будь-які інші ресурси, за рівних зовнішніх умов можуть давати різний економічний та соціальний ефект. Традиційними показниками такого ефекту є розмір загальних фінансових ресурсів (активів) та отриманого чистого прибутку, обсяг валового доходу, величина заробітної плати працівників, рівень рентабельності та ін. Сформований за рахунок раціонального розподілення фінансових ресурсів капітал, має забезпечувати відповідну віддачу у вигляді економічного ефекту. Проте при ефективному управлінні і раціональному ресурсовикористанні можна отримати значно більший ефект, ніж за інших рівнозначних умов. Необхідність в управлінні фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств збільшується зі збільшенням фінансової активності господарюючих суб'єктів.

Для того аби максимально ефективно примножити фінансові ресурси необхідно не відхилятися від зазначеного спрямування грошових коштів. Під цим визначенням мається на увазі, що власні кошти слід використати для того щоб сформувані якісну матеріально-технічну базу сільськогосподарського підприємства, для того аби воно безперервно могло підтримувати своє виробництво. Кошти необхідно застосовувати для купівлі основних засобів, худоби, багаторічних насаджень, техніки, оплати робочої сили і т.д. Прибуток, що отримується від дієвого використання цих активів повинен буде збільшити розмір власного капіталу підприємства, зокрема у вигляді амортизаційного фонду та нерозподіленого прибутку.

Позичені ж кошти, що мають довгостроковий характер доцільніше спрямувати для капітального будівництва, а короткострокового — в оборотні засоби, що необхідні при збільшенні обсягів виробництва суб'єктом господарювання.

Застосування позичкового капіталу при дотриманні необхідних правил його отримання позитивно впливає на фінансовий стан підприємства, адже дає змогу трансформувати джерела фінансування, забезпечує підви-

щення інвестиційної активності, зростає рентабельність власного капіталу тощо.

Проте у сучасних реаліях є ряд негативних чинників, що обмежують можливості підприємств застосовувати позичковий капітал ефективно. До них можна віднести:

- відсутність доступу до довгострокового фінансування, через високу ризикованість аграрної сфери;
- тривалий операційний цикл в сільськогосподарській галузі;
- досить невелика купівельна спроможність населення;
- небажання потенційних інвесторів вкладати власні ресурси у аграрний сектор, знову ж таки через високі ризики неопукності;
- складність у отриманні та довготривалий розгляд необхідних документів для залучення коштів у виробництво і т.д.

Одне з ключових місць у процесі управління капіталом повинно бути відведено забезпеченню необхідної фінансової стійкості господарства. Вона має бути оцінена не тільки з позиції підприємства, а також з позиції можливих кредиторів, що забезпечить у майбутньому зменшення вартості залучення фінансових ресурсів. Аналіз ризику залучення позикового капіталу повинен займати одне з вагомих місць при прийнятті фінансових рішень та сприяти обґрунтованості встановлення лімітів на застосування позикових засобів у сільському господарстві [7, с. 27].

Також варто приділити увагу залученому капіталу. Він є непостійним та має короткий термін застосування, тому буде доцільніше його використовувати для фінансування поточних фінансових інвестицій, дебіторської заборгованості. Отриманий прибуток даного виду капіталу краще використовувати для покриття витрат, що не є валовими: організація презентацій продукції, тимбілдингу і т.д. [5, с. 52].

Також важливим інструментом забезпечення стабільного отримання фінансових ресурсів є страхування. Оскільки аграрна сфера є високоризиковою, то даний вид фінансових відносин повинен бути опрацьований у першу чергу. Страхування дає змогу аграріям убезпечити себе від банкрутства у випадку настання страхових ризиків (наприклад, нещасних випадків, посух, пожеж, наводнень, умисного знищення культур або худоби 3-ми особами і т.д.). Проте також варто розуміти, що ринок страхових послуг тільки розвивається в Україні, тому власникам агропідприємств слід уважно ставитися до вибору страховика, рекомендуємо обирати відомі міжнародні компанії з гарною репутацією і тривалим часом роботи на ринку.

Альтернативою страховим компаніям може виступити самострахування у товариствах кооперативного типу, які б максимально відповідали запитам товаровиробників.

Не можливо не сказати ще про один інструмент економічного впливу на управління фінансовими ресурсами — цінову політику. Її покращення можливе при об'єднанні зусиль з боку як державної влади, так і самих агропідприємств. Одержати максимальний прибуток мають змогу сільськогосподарські підприємства, які виробляють високоякісну продукцію, а також мають умови для того аби її зберігати та продавати у той період,

коли ціна на ту чи іншу продукцію буде найвищою на ринку. Тут якраз є важливими ефективна маркетингова діяльність підприємства та жорсткий контроль з боку держорганів (антимонопольний комітет і т.д.).

Варто відмітити, що складовими цінової політики на підприємстві є:

- постійний моніторинг ринку;
- пошук прийнятної реалізаційної ціни;
- аналіз процесу ціноутворення і реалізації продукції та їх вдосконалення.

Для того аби дана політика могла ефективно функціонувати держава має здійснювати контроль за дотриманням конкуренції на ринку та займатися виявленням недобросовісних спекуляцій іншими учасниками. Однак, свій вплив держава не має впроваджувати фінансовими заходами, а повинна користуватися тільки організаційними важелями. Участь держави в управлінні фінансовими ресурсами аграрних підприємств відбувається, переважно, за рахунок розробки і впровадження загальнодержавних та регіональних програм, які фінансуються з бюджетів всіх рівнів, самих аграрних підприємств, інвесторів.

Залучення коштів місцевого і державного бюджетів, за допомогою таких програм, дозволяє значно підвищити фінансові потоки аграрних підприємств, збільшити їх технологічні та економічні можливості, вдало реалізовувати виробничий і трудовий потенціал, підтримувати впровадження наукових розробок, зменшити податкове навантаження на підприємства.

Отже, поповнення фінансових потоків аграрних підприємств коштами з державного та місцевого бюджетів дозволяє:

- запровадити виробництво нової продукції;
- суттєво збільшити фінансово-господарські можливості виробника;
- посилити соціальну захищеність працівників підприємства;
- модернізувати матеріально-технічну базу;
- підвищити конкурентоспроможність продукції на ринку;

— здійснювати ряд заходів щодо збереження навколишнього середовища [4, с. 115].

Також слід відзначити, що наявність досить великої частки кредиторської заборгованості у структурі зобов'язань аграрних підприємств, потребує опрацювання та застосування комплексу заходів направлених на зниження фінансових зобов'язань підприємства і з іншого боку на зростання грошових активів, що забезпечують дані зобов'язання.

Знизити фінансові зобов'язання сільськогосподарське підприємство може за допомогою зменшення суми постійних непродуктивних витрат, подовження строків кредиторської заборгованості за товарними операціями, перегляд поставальників продукції і зменшення посередників у цьому процесі, уникнення штрафів за недотримання умов договорів, перед податковими органами, запобігання прострочення зобов'язань перед банками.

Збільшення грошових активів можна досягти за рахунок продажу або здачі в оренду основних та оборотних об'єктів, що не пов'язані з безпосереднім виробництвом продукції, оптимізації запасів товарно-матеріаль-

них цінностей і т.д. Зважаючи на потребу у забезпеченні жорсткої розрахункової дисципліни та розвиток ринку фінансових послуг, перспективним для сільськогосподарських підприємств може стати застосування факторингу як альтернативного інструмента ефективного управління дебіторською заборгованістю.

ВИСНОВКИ

Отже, можемо зробити висновок, що фінансові ресурси підприємства — це наявні на рахунках підприємства кошти, за допомогою яких виконуються фінансові зобов'язання і розширене відтворення суб'єкта господарювання, а також вони є грошовим капіталом, що вкладається в господарство для отримання прибутку.

В умовах постійної невизначеності на ринку, виникає необхідність формування нового способу управління фінансовими ресурсами, що орієнтовано на зростання та ефективне використання об'єктів майнового потенціалу сільськогосподарського підприємства при забезпеченні їх стійкості.

Встановлено, що головними принципами ефективного управління фінансовими ресурсами аграрних підприємств є комплексне виявлення всіх коштів, які є наявності на підприємстві, дотримання послідовного і цільового використання кожної з груп ресурсів, пошук альтернативних способів грошового забезпечення і максимізації прибутку. Це має забезпечити акумулювання достатнього обсягу власних коштів та раціональне формування позиченого капіталу з метою ефективного їх використання у господарській діяльності сільськогосподарських підприємств.

Література:

1. Юнін О. С., Круглова О. О., Савельєва М. О. та ін., Фінансово-економічний словник: словник-довідник, Дніпро: Видавець Біла К. О. 2018. 164 с.
2. Філімоненков О. Фінанси підприємств: навч. посіб. 2-ге вид., переробл. і допов. Київ: МАУП, 2004. 328 с.
3. Гудзь О. Фінансові ресурси сільськогосподарських підприємств: монографія. Київ: ННЦ ІАЕ, 2007. 578 с.
4. Петіна Л. В. Управління фінансовими потоками аграрних підприємств: монографія. Херсон: Айлант, 2011. 268 с.
5. Абрамова І. В., Віленчук О. М., Дема Д. І. Фінансова політика в аграрному секторі економіки: стан та перспективи: монографія. Житомир: ЖНАЕУ, 2015. — 364 с.
6. Белов Б.О. До питання сутності фінансових ресурсів АПК. Економіка: проблеми теорії та практики. Збірник наукових праць Дніпропетровського національного університету. Випуск 214: В 4 т. Том І. — Дніпропетровськ: ДНУ, 2006. С. 67—72.
7. Брюховецька Н. Ю. Оцінка ризику залучення позикового капіталу підприємств. Стратегія і механізми регулювання промислового розвитку. 2013. С. 22—33.

References:

1. Yunin, O. S., Kruglova, O. O. and Savelieva, M. O. (2018), *Finansovo-ekonomichnyj slovnyk* [Financial and economic dictionary: dictionary-reference], Publisher Bila K. Dnipro, Ukraine.

2. Filimonenkov, O. (2004), *Finansy pidpryemstv* [Enterprise finance], 2nd ed., revised. and added, MAUP, Kyiv, Ukraine.

3. Hudz, O. (2007), *Finansovi resursy sil's'kohospodars'kykh pidpryemst* [Financial resources of agricultural enterprises], NNC IAE, Kyiv, Ukraine.

4. Petina, L. V. (2011), *Upravlinnia finansovymy potokamy ahrarnykh pidpryemstv* [Management of financial flows of agricultural enterprises], Ailant, Kherson, Ukraine.

5. Abramov, a I. V., Vilenchuk, O. M. and Dema, D. I. (2015), *Finansova polityka v ahrarnomu sektori ekonomiky: stan ta perspektyvy* [Financial policy in the agrarian sector of the economy: state and prospects], ZhNAEU, Zhytomyr, Ukraine.

6. Belov, B.O. (2006), "To the issue of the essence of the financial resources of the agricultural sector. Economics: problems of theory and practice", Collection of scientific works of Dnipropetrovsk National University, vol. 214, no. 1, pp. 67—72.

7. Bryukhovetska, N. and Bazartinova, O. V. (2013), "Assessment of the risk of attracting loan capital of enterprises", Strategy and mechanisms of regulation of industrial development, pp. 22—33.

Стаття надійшла до редакції 10.11.2022 р.

www.agrosvit.info
Передплатний індекс: 23847

Виходить 24 рази на рік

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»)
Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292